

[Wittenberg 1915]

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE REGIO,
DN. FRIDERICO AVGVSTO,
ELECTORAT. SAXON. HEREDE ETC. ETC.
DE

MORBIS CLASSIARIORVM ET NAVIGANTIVM EORVNDEMQVE REMEDIIS

GRATIOSISSIMI ORDINIS MEDICI DECRETO
ET CONSENSV,
SVB PRAESIDIO
VIRI PRAENOBILISSIMI, AMPLISSIMI, EXCELLENTISSIMI, EXPERIENTISSIMIQVE
DN. CHRISTIANI VATERI,
PHIL. ET MED. DOCT. EIVSDEMQVE PROFESS. PVBL.
NEC NON PHYS. PROV. SAX. ET S. S. PRINCIPVM ANHALT.
ARCHIATRI, ET NATVR. CVRIOS. COLLEGAE,
DN. PATRONI, PRAECEPTORIS AC PROMOTORIS SVI PIA ET NVNQVAM INTERMORITVRA VENERATIONE COLENDI,
PRO-LICENTIA
SVMMOS IN ARTE SALVTARI HONORES ET PRIVILEGIA
DOCTORALIA RITE IMPETRANDI
DIE AVGVSTI MDCCXV.
IN AVDITORIO MAIORI
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS DISSERET
AVCTOR ET RESPONDENS
MATTHIAS VVILHELMVS AB ASPEREN,
HAVNIENS.

Hippocrat. L. I. de diebus Indicator.

Ad ſapientem Medicum pertinet, qui ſciat morbos uti ex locorum, ſic tempeſtatum æſtimare ingenio, ut ex iis prædicendi facultas ſuppetat, ac præterea, quibus, quando & quomodo victus rationem præſcribere oporteat, cognoſcat.

DISSERTATIO INAVGVRALIS DE MORBIS CLASSIARIORVM ET NAVIGANTIVM.

QVantæ utilitatis neceſſitatisque ſit, Medicum Aëris imprimis & Aquarum & Locorum naturam, & quæ ex illis corpori noſtro contingere ſolent mutationes, intelligere, jam dudum Hippocrates noſter Oper. Tom. I. p. 327. peculiari de his libello aureo, graviſſimè monuit: *Quicunque*, inquiens, *Artem Medicam integre aſſequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat:*

 Deinde

Deinde ventorum, maxime, qui ex his omnibus hominibus sunt communes; & mox, qui in unaquaque regione sunt indigenæ & proprii: Neque verò negligentiorem se circa aquarum facultates cognoscendas exhibere convenit: Et profecto quicunque horum omnium notitiam sufficientem habuerit, illum quoque, ubicunque terrarum vixerit, neque morbi, istis locis familiares & præcipui, sive præsentes, sive imminentes, eorundemque causæ; neque quibus remediis ab inquilinis istis arceri, aut contracti jam in tempore curari possint & debeant, latere nequit: Atque ita in munere sibi demandato non facilè errabit, sed magna artis suæ gloria ubivis recta via procedet. Cum itaque Patria, & in ea populares mei charissimi, imprimis Navigationibus deditì, ob peculiarem aëris istius marini naturam & mutationes frequentes, varios admodum & singulares, quasi endemios & vernaculos morbos patiantur, dignum exercitio academico argumentum, à paucis hactenus, uti memini, occupatum judicavi, morbos Classiariorum & Navigantium, eorundemque curationem quodammodo disquirere, & peritiorum sententias colligere; nullo alio consilio, quam ut, volente Deo & Rege meo clementissimo, commodis Patriæ inservire queam. Faxit DEVS feliciter!

CAP. I.

Morbos Navigantibus familiares eorundemque caufas disquirit.

THES. I.

DIætam, feu Rerum non-naturalium, fic dictarum, regimen ad fanitatis vitæque noftræ confervationem maxime neceffarium effe, nemo eft, qui ignorat, cum, tefte quotidiana experientia, folius hujus ope multi admodum citra ullum medicamentorum fubfidium, ad fummam usque fenectutem perveniant; è contra verò fine ejus ope remedia, etiam fi efficaciffima & generofiffima parum, vel nihil auxilii præftare queant. Solius certe aëris in alterandis corporibus noftris tanta vis eft, ut uti omnes fere morbos producere, ita quoque ab iisdem præcavere, vel etiam curare eos queat. Non folum infpiratione, fed & tranfpiratione ad intima corporis noftri admiffus, fi rite conftitutus & fatis temperatus fuerit, uti motus vitales in fangvine & reliquis humoribus unicè dirigit, fovet & confervat, ita è contrario, quocunque modo à temperie debita recedens, & vel in quantitate, vel qualitatibus, vel motu excedens, aut deficiens, innumeris fanè mor-

bis producendis fores aperire, & fomitem præbere quotidie obſervatur. Idem etiam ab alimentis & potulentis fit, utpote quibus neque nutritio neque vita, quæ pari paſſu ambulant, conſervari queunt: Qualis autem cibus, talis chylus, qualis chylus, talis ſanguis, & qualis ſanguis reliquique ſucci, ab eodem oriundi, talis quoque ſanitas: Neque minus motus, cujusvis hominis ætati, temperamento, & vitæ generi congruus, ad conſervandam ſanitatem tam neceſſarius, ut, judice etiam Hippocrate, inevitabilis morborum neceſſitas ſit, niſi talis & cibo & potui acceſſerit, indeque optimis quibuscunque remediis ſæpe præferri debeat. Per motus enim corporis decentes promoventur & conſervantur motus ſuccorum inteſtini & progreſſivi, facilitantur omnes digeſtiones & ſecretiones, peraguntur omnes nutritiones & augmentationes: Imo per eosdem non modo corporis, ſed ipſius quoque mentis vigor, alacritas & harmonia cum corpore conſervatur; modo omnia debito tempore, moderamine & loco inſtituantur, & per grata quietis intervalla moderentur. Quo etiam ſomni & vigiliarum uſus moderatus pertinet: Per vigilias enim moderatas, æque ac motum, promoventur digeſtiones & ſecretiones omnes, excitatur calor nativus, augetur robur & vigor corpo-

ris

ris ac mentis, æque ac in ſomno Spiritus, laboribus & vigiliis abſumptos & exhauſtos, mirificè recreari, quilibet novit: Imo & ſolius animi motus moderati uti ſanguinis & totius corporis temperiem neceſſariam conſervant, ita immoderati è contrario eandem maximè turbant, deſtruunt, atque mille modis nocent.

Thes. II.

QVæ cum ita ſint, quilibet facilè videt, quam difficillimum ſit, Navigantes, à patria & domeſtica vivendi ratione nimium ſejunctos, ſanitatem & vitam diutius conſervare poſſe; ubi res illæ, quarum genuinus uſus ſanitatem corporis conſervare debebat, vix ac ne vix quidem legibus ita alligari ſe patiuntur. Si enim aliàs unico ſolum, in ſex rerum iſtarum non-naturalium uſu, peccato commiſſo, morbus ſæpe graviſſimus ſequitur, quid non ad regiones maximè diſſitas, per mare ejusdemque tot tempeſtates excurrentibus, metuendum erit, quibus aër toties permutatus, modo tranquillus, modo turbulentus, impetuoſus, nebuloſus, craſſus, ſalſus, ſqualidus, fœtidus; cibi itidem prorſus inſveti, craſſi, flatulenti, ſale muriatico-conditi, fumo indurati; potuum pravorum etiam diverſa genera, motuum impor-

tunita-

tunitates, nimiæ vigiliarum continuationes, ſubitanei & ingentes terrores, ex præſentiſſimis vitæ periculis, aliaque mille mala toto die noctuque obveniunt. Nemo neſcit, Navigantes neque ventis neque frigoribus, aut fervoribus ſolis, neque pluviis aliisque injuriis parcere, ſed prompto ſemper corpore aëris cujuscunque, ventorum, tempeſtatum & locorum mutationes excipere, modò fame, modò ſiti torqueri; vel ſi his etiam ſubleventur, nulla tamen quantitatis, qualitatis, temporis, vel modi ratione habita, cibum potumque ingerere, laborum & vigiliarum modos neceſſarios negligere, nullam, ſine turbatione, quietem habere: Non minus ſudores, quibus inter labores continuos & in aëre ſqualido ſæpe diffluunt, mox rurſus à mutato aëre frigido & ventis inſolentibus reprimi, poros totius corporis ſubito occludi, ac reliquas excretiones, aliàs ſummè neceſſarias, mille modis & obſtaculis inter anxietates iſtas turbari ac penitus ſufflaminari: Ne dicam de animi pathematibus, angore & ſollicitudine, timore, triſtitia cum ſpe metuque permiſtis, quibus continuo fere agitantur, anguntur & tantum non exanimantur. En hæc Navigantium Diæta, hoc vitæ genus, & ſex rerum non-naturalium tam neceſſariarum regimen, ex quo ſane non niſi innumeros

ros

ros graviſſimosque morbos oriri quis dubitet? Horum igitur notiores, eorundemque cauſas ſingulares, & quibus deinceps cautelis & remediis præcaveri, aut curari poſſint & debeant, nunc videbimus.

THES. III.

MOrbi ergo Claſſiarii hic nobis non ſunt communes vel ſporadici, quibus quidem etiam navigantium non nulli ex aliis & privatis cauſis non carent, ſed illi tantum, qui culpa iſtius vitæ, iſtorum locorum, ventorum, alimentorum, aquarum aliarumque circumſtantiarum navigantes plerosque invadunt, vel etiam ab aliquibus tantum contracti, hiſce cauſis magis augentur, exacerbantur & multiplicantur: Neque eo ipſo morbos ejusmodi etiam aliis in locis, terris, regionibus, urbibus &c. oriri poſſe diffitemur, ſed quod tales in mari tum ob diætæ errores ſpeciales, tum etiam ob fomenta & contagia malorum magis collecta, & tandem ob ſanationis impedimenta quam plurima, Navigantibus magis familiaria ſunt, & proinde quoque ſpecialem curam & præſervationem non immerito ſibi poſtulant.

THES. IV.

B. *Montagnana Conſult. fol. II.* ad reverendiſſimum Abbatem Cameracenſem, è Provin-

cia Angliæ trans mare in terram ſanctam Hieroſolymitanem navigantem, à ſequentibus potiſſimum ſymptomatibus ſe cavere monebat: Nauſea ſc. & vomitu immoderato & ventris fluxionibus, anorexia, dolore & gravitate capitis, vigiliis immodicis, viriumque perditione: Sed longe plures miſeris navigantibus imminent, inter quos omnino primum ferè locum habet Nauſea & vomitus, quibus omnes propemodum Navigantes, etiam maximè ſani & robuſti, imprimis tamen cholerici, cacochymici, debilitate ventriculi, & viſcerum obſtructionibus obnoxii, nullo ferè excepto, præter huic vitæ generi diu adſvetos, mirum quantum exercentur; idque maximè ob inſolitam & inſvetam agitationem, quâ unà cum navi fluctuante non ſolum continuò quaſi librantur, ab uno latere in aliud jectigantur, ſed quoque ſurſum & in altum ſubito modò attolluntur, modò in abyſſus præcipitantur, nunc antrorſum & deorſum & in gyrum quaſi volvuntur; quo ipſo ſanè motus & circuitus humorum naturalis multoties interturbatur, conſequenter ſecretiones in viſceribus omnibus digeſtoriis & imprimis ventriculo impediuntur; unde ille in motus ejusmodi ſpasdicos facilè concitatur. Miratus hoc ingenioſisſimus aliàs *Ballonius Coment. in Theophraſtum de vertigine:*

tigine: Quæ fatalis, inquit, *hæc conditio: Motus directi sunt innoxii, sphæricus verò nocentissimus: Circularis rotatio & circumactio corporis nostri sunt præcipui lapsus autores, sinistri & ominosi morborum graviorum prænuncii. Orbicularis tamen & circularis in meandris sangvinis naturæ arridet, & reditu negotiosissimo officiosissimóque reciprocans sangvini suam largitur perfectionem, & in cordis sinubus spiritibus largitur nitorem, in cerebro verò canalibus ab eo se patitur turbari.* Sed mirari hodie desinit, qui motus sensusque animales omnes per elaterem & influxum succi nervei, seu spiritus animalis, rectilineum fieri novit, quem a motibus ejusmodi corporis insvetis & tumultuariis quoque turbari & impediri, quilibet facilè intelligit. Imo adspectus solùm rerum rotantium vertiginem & vomitus in minus adsvetis excitare videmus; procul dubio, quod per ejusmodi adspectum etiam motus anomalus & vorticosus in spiritibus animalibus excitetur: Id quod etiam multis, qui præter consvetudinem apertis oculis in curru deorsum vehuntur, contingit, minus verò, qui oculos clausos habent; qua de causa equis aliisque animalibus in gyrum ducendis, oculi velamento occludi solent. Alii quidem cum *Pontano de Bello Attic. p. 524.* symptoma illud exhalationibus salinis

nis maris potius tribuunt, indéque non nisi tempestate insurgente id contingere autumant; verùm contrarium experientia toto die testatur, & *Olearius Itinere suo Persic.* mare maximè tranquillo id sibi aliisque evenisse observavit: Potius igitur terrori, anxietati & metui aliquid tribuendum putamus, quibus novelli imprimis navigantes præ cæteris obnoxii, non secus ac illi, qui imminente fulmine, aliave tempestate, vel solùm ab aspectu rerum terribilium, adeò perturbantur, ut statim vertigine, lipothymia, vomitu aliisque symptomatibus tententur. Tantum & tam intimum animam & corpus intercedit commercium, ut neutrum facilè absque alterius compassione lædi possit.

Thes. V.

INter ejusmodi anxietates & conatus ventriculi spasdicos fieri non potest, in primis si diutius durat, quin non solum digestio alimentorum ibidem maxime turbetur, sed etiam tonus ventriculi simul labefactetur, æquè ac à vomitoriis intempestivè, vel crebrius, ac par est, exhibitis fieri solet. Quibus si cibi simul minus salubres, duri, crudi, aut solùm præter consvetudinem & ordinem ingesti accedunt, mala hæc eò magis exmagis ex-

cita-

citari & augeri necesse: Propterea tamen vomitus tales, modò modum non excedant nec nimis diu durent, multis quoque medicinæ loco inservire & impuritates primarum viarum, diu antea collectas, salutariter evacuare posse, non diffitemur, uti inferius observabimus.

Thes. VI.

Ex iisdem causis multi Navigantium etiam Diarrhœa aliisque fluxibus alvinis corripiuntur, præcipuè tamen cacochymici, cholerici, & ventriculo, aliàs debili, præditi: Non enim ventriculus solum, sed totus alimentorum canalis per motus ejusmodi insvetos irritatur, eóque ipso humorum affluxus versus eundem derivatur. Quem præterea quoque transpirationem ab aëre marino admodum crasso, denso, & communiter frigido maximè promoveri, nullum dubium est: Transpirationis enim, per omnem ambitum corporis nostri inevitabilis & perpetuæ ad vitam ejusque incolumitatem conservandam, tanta est necessitas, ut ab eadem impedita quindecies plures morbos, quam per omnium reliquarum evacuationum suppressiones oriri, sine offensionis metu dici possit: Nullum igitur dubium est, quin ob hanc in aëre tam crasso, humido, frigido, salso evacuationem

cohibitam, plerique Navigantium morbi, & imprimis quoque Diarrhœæ excitentur, quando humiditas illa ſuperflua, quæ aliàs per ambitum corporis difflari debebat, inteſtina verſus decumbit, ibidémque, ob acrimoniam conjunctam, alvi fluxus doloroſos efficit; quemadmodum etiam aliàs extra mare non raro à ſudore & tranſpiratione cohibita ejusmodi fluxiones toto die contingunt; nec ſudor, niſi Diarrhœis cohibitis, unquam impetrari poteſt.

Thes. VII.

Alii quidem, in primis ſicciores, etiam alvi pertinaces conſtipationes experiuntur, ſive ob nauſeam & vomitus continuos, quibus alimenta prorſus negliguntur, aut ſi aſſumuntur, tamen per ſuperiora rejiciuntur rurſus, indéque materia excretionum alvinarum ſubtrahitur: Imo crebris vomitionibus fibræ inteſtinorum motibus ejusmodi periſtalticis adſveſcunt, ut contenta ſurſum potius, quàm deorſum propellere conentur. Alii etiam inter anxietates & metus continuos alvi ſtimulos non ſentiunt, vel ſupprimunt; id quod in fœminis, ex intempeſtiva verecundia factum eſſe novimus, tantâ alvi & fœcum duritie inſecuta, ut non niſi folle applicato anus aperiri potuerit.

Thes. VIII.

THES. VIII.

QVid igitur mirum, quod, digeſtionibus primarum viarum adeo perturbatis & impeditis, non minus quoque reliquæ lædantur, indéque innumeri alii morbi, in primis Febres intermittentes & continuæ, acutæ, malignæ & contagioſæ ipſáque Peſtis oriantur, eæque ſæpius longè deteriores, quàm in terrenis locis: Etſi enim tales non minus ac alibi à motu ſanguinis inteſtino planè præternaturali & turbato, ſive continuò, ſive per intervalla recurrente, excitentur, major tamen in his ægris, ob innumeros diætæ errores, humorum acrimonia, viſciditas, tranſpiratio verò longè difficilior accedunt, unde fieri non poteſt, quin iisdem etiam longè major paroxysmorum exacerbatio, protractio, ſubitanea mutatio, multiplicatio, criſes verò rariores & difficiliores contingant; conſequenter tales quoque curæ eveniant, niſi auxilia, ad has cauſas ſpeciales omni cautela & prudentia directa, adhibeantur. Ex quo etiam Sereniſſimus quondam ac Clementiſſimus Patriæ meæ Pater, CHRISTIANVS, Seculi prioris Anno quadrageſimo, commotus, univerſo Collegio Medico Hafnienſi clementiſſimè injunxit, referente celeberrimo Bartholino in *Ciſta Medica Loc. XLI.*

p. m.

p. m. 439. ut in commune omnes cito & ſtudioſe deliberarent, quomodo tot morbi & in primis Febres periculoſæ & contagioſæ, quæ in Holmia inter Naucleros Regios tum temporis maximè graſſabantur, curari & præcaveri poſſent.

Thes. IX.

SEd tamen præter hæc mala omnium maximè incolas maris affligit, & tam Medicos quàm ægros mirificè exercet Scorbutus, Cacochymia & Cachexia illa non ſanguinis ſolùm & reliquorum humorum, ſed totius corporis, etiam quoad partes ſolidas, ſalſa muriatica, plus minus auſtera, viſcida, eaque plurimorum morborum aliorum fœcundiſſima mater & ſoror: Neque mirum, quandoquidem omnes cauſæ Scorbuti marinis ſunt vernaculæ, & veluti hoſtes conjurati in productionem mali hujus conſpirant. Solus certe aër marinus non effluviis ſolùm aqueis, ſed & ſalinis, muriaticis, craſſis, imo & fœtidis & malè olentibus ex mari, lacubus, piſcinis, alga putrida, aliisque rebus immundis maximè turgidus, producendo huic morbo ſufficere poterat, ſive poros tantum corporis, uti antea meminimus, ſua frigiditate, humiditate & craſſitie obſtruendo, & tranſpirationem debitam inhibendo; ſive per inſpirationem

nem tota ſua ſubſtantiâ in ſangvinem reliquósque humores penetrando, eosdemque eadem ſua ſalſedine & impuritate inquinando; Sed huic deinde accedunt alimenta ejusdem conditionis; ipſe panis, qui non raró è frumentis, vel farinis ferè corruptis, mucidis, nec bene fermentatis confectus, neque ſatis coctus, vel nimium induratus, exſiccatus, ſive bis coctus, ſive alius; carnes porro porcinæ, vervecinæ, bovinæ aliæque; nec non haleces, aſelli & piſces alii, per ſuam naturam non ſolùm ſucco admodum craſſo, viſcido, glutinoſo & coctu difficillimo ſcatentes, ſed & præterea muria conditi & indurati; Edulia itidem varia ex ovis induratis, caſeo, butyro rancido, piſis, avena, lardo & ſimilibus parata; è quibus omnibus non niſi craſſum, viſcidum & ſalſuginoſum chylum, conſequenter talem quoque ſanguinem ſcorbuticum generari neceſſe eſt: Quid dicam de potu, ſive vini, ſive cereviſiæ craſſæ, fæculentæ, aut diuturnitate temporis & mutatione aëris planè corruptæ, acidæ, fœtidæ, aquæ ipſius impuræ, & ſalſæ: In ſpecie Vini ſpiritum, ſive è vino ipſo, ſive fæcibus ejus deſtillatum, maritimis quoque maximè noxium obſervarunt Medici Dani, teſtantibus *Actis Hafnienſibus Volum. V. obſ. CXVIII.* atque ex illius uſu, vel potius abuſu, Scorbutum feri-

num, Icterum, Hydropem aliáque mala contraxisse Nautas: procul dubio, quod salia, quibus aliàs illorum corpora abundant, ejusmodi spirituosis magis exaltentur, commoveantur, indeque succorum acrimonia, & vasorum viscerumque exsiccatio & erosio sequatur: Hæ enim præcipuæ causæ sunt, quare Morbus hic Septentrionalibus non solùm, sed & omnibus maritimis locis, accolis Maris Baltici & quæ Germanico Oceano adjacent, Hollandiæ, Seélandiæ, Flandriæ, Britanniæ, Norwegiæ, Daniæ, Sveciæ & Islandiæ, Livoniæ, Curlandiæ, Pomeraniæ, Westphaliæ aliisque locis finitimis maximè familiaris, imo endemius quasi & vernaculus sit, semper inter eorum incolas habitans, nunquam ferè eosdem deserens.

Thes. X.

ET ex eodem fonte tot innumera alia mala navigantium promanant, imprimis arthritis, dolor ille artuum & articulorum totius corporis immanis, modò vagus, modò fixus magis, cum mille aliis symptomatibus stipatus, ab ejusmodi sangvine seroque plus minus salso, acri, viscido, ubivis in vasculis, potissimum minoribus & extremis stagnante, irritante, & lancinante immediatè dependens. Sanguis quidem noster, ut & reliqui humo-

humores, gaudent per naturam partibus quoque ſalinis, volatilibus & fixis, iis tamen cum partibus aquoſis, gelatinoſis aliisque optimè temperatis, & cum multo ſero dulci blandiſſimoque dilutis, quæ omnes quam diu in debita iſta proportione & harmonia exiſtunt, tam diu quoque mare microcoſmicum, ſanguis ſcilicet, in arteriis veniſque ſuis tranquillè admodum movetur, & intra terminos ſuos pacatè & blandè circumfluit; ubi verò harmonia iſta tot diætæ erroribus immutatur, & humores tot impuritatibus, imprimis ſalinis, crudis, craſſis quovis momento inquinantur, digeſtiones in viſceribus turbantur, viſcera ipſa ſimul debilitantur, &, quod maximum, debita tranſpiraratio & depuratio, in aliis emunctoriis, uti ſupra vidimus, cohibetur, fieri non poteſt, quin eo ipſo motus in humoribus iſtis planè præternaturales & tumultuarii oriantur, ſalia peregrina ad extremitates vaſculorum & articulorum propellantur; unde tantæ in partibus iſtis membranoſis & exquiſitè ſenſibilibus tenſiones, vellicationes, roſiones, imo continui ſolutiones inſequuntur.

Thes. XI.

Imo ſi ſalia iſta nimis craſſa, tartarea, largius intra articulorum ligamenta ſecedunt, iſta non ſo-

lùm exſiccantur, indurantur, contrahuntur & ad motum prorſus inepta redduntur, ſed etiam ſalia ipſa intra cavitates eorum in tophos, fungos & gummata concreſcunt, indéque contracturas enormes efficiunt, ut neque manus, neque pedes officium ſuum amplius facere queant. In quibus vero ſabulum illud tartareum magis verſus lumbos & vias urinarias decumbit, illi præterea nephritide & calculo ſimul torquentur.

Thes. XII.

IN aliis rurſus, quibus per ætatem mediam adhuc viſcerum robur & ſanguinis vigor conſtat, impuritates iſtæ ſalinæ ad ambitum corporis ejiciuntur; quo etiam pertinet *Sarna* illa Portugalenſibus dicta, ſcabiei ſpecies ferina & contagioſa, quæ, ubi vires ſumpſit, teſte *Paulo Antonio Zuchelli d. Gradiſca in Itinerar. p. m. 288.* tam longè latéque ſerpit in corpore, ut, lepræ arabicæ inſtar, omnia viſcera & totum corpus occupet, idque ex intenſiſſima aëris, aliàs ſalini & craſſi, culpa fieri, ipſi inquilini obſervant & fatentur.

Thes. XIII.

QVid dicam de multis aliis ſymptomatibus ſcorbuticis, nimirum ulceribus ſordidis artuum

tuum & faucium, in ſpecie ſtomacace, fiſſuris labiorum & manuum, ſerpigine capitis, tumoribus in locis glanduloſis, ſcrophulis, ſcirrhis, aſthmate, hydrope, tympanitide & aſcitide, atrophia & maraſmo; doloribus itidem capitis pertinaciſſimis, vigiliis continuis, catarrhis aliisque, quæ omnia tamen ex eodem fonte, ſanguine ſcilicet viſcido, ſalſo, plus minus acri promanant, tantum quod pro diverſitate ſubjectorum, temperamentorum, complicationum cum aliis cauſis morbificantibus, diverſimodè ludant, & miſeros Navigantes multò gravius, quàm alios affligant.

Thes. XIV.

SEd tamen præter hæc etiam innumera alia mala Eosdem expectant: Quoties enim contingit, quod à frigoris inclementia, aliàs in locis maritimis, ob craſſitiem & ſalſedinem atmoſphæræ, longè graviori, quàm in terris, imprimis circa Zonam frigidam, ita lædantur miſeri, ut non rarò digitos manuum pedúmque, aures & naſos perdant, ſi non planè extinguantur, uti in Grönlandia, Nova Zembla & juxta montes Islandicos navigantes ſuo damno toties experiuntur, teſte *Olear. l. c. L. III. C. 2.* Reperiuntur enim ibidem loca, ubi per plures menſes ſol ne quidem vide-

tur, unde nihil mirum, quod aër totus effluviis aquoſis, nitroſis, ſalſis repletus, & intra pulmones per reſpirationem continuam admiſſus, ſanguinem & reliquos humores iisdem uliginibus ſalſis inquinet, eoſdem condenſet, inſpiſſet, & vaſcula ipſorum minora majoraque obſtruat, unde non poteſt, quin exinde, præter mala priora, etiam gravedines, tuſſes, aſthma, phthiſis aliáque preſſo pede ſequantur: Imprimis verò in partibus extremis cartilaginoſis & tendinoſis, aliàs à frigore minus munitis, & vaſculorum textura teneriori præditis, motu & circulo ſanguinis in vaſculis iſtis inhibito, ſubitaneas inflammationes, gangrænam & ſphacelationem excitat. Notabile inſuper eſt, quod his inflammationibus præ cæteris inſignis fervor & pruritus conjungatur, propter ſal acre à frigore ſimul inſinuatum, isque eò gravius affligens, quo magis tranſpiratio, ad curandas inflammationes neceſſaria, ibidem locorum ab aëre tam craſſo & frigido inhibetur. Multis proinde, imprimis qui manus potiſſimum frigori & aquæ marinæ exponere coguntur, tumores in digitorum extremitatibus & ſub unguibus, paronychiæ dictæ, tanto cum dolore, fervore aliisque ſymptomatibus contingunt, ut ungues à frigore tacti tandem ſecedant, quando ſuccus nutritius per tubulos conſtrictos & flac-

ceſcen-

cescentes ipsis denegatur. Ea enim atmosphæræ nos ambientis natura est, quòd, licèt per se neque calida, neque frigida, pro diversitate tamen impulsus & motus, modò caliditatis, modò frigiditatis effectus inducat. Quemadmodum igitur à radiis solis & lucis rapidissimè mota, expansa, & rarefacta ubivis motum & æstum in corporibus aptis excitat, ita è contrario, absentibus solis aliorumque siderum radiis, eò fortius omnia sublunaria premit, fluida condensat, coagulat, porosa & mollia constringit, eòque ipso tot mirandos in corporibus, modò salutares, modò noxios producit effectus.

THES. XV.

NOn minus hoc vitæ genus oculis maximè infestum & noxium observatur, unde ophthalmia, hebetudo visus, imo cœcitas frequentissimæ sunt inter Navigantes, imprimis in itinere versus Amboinam, Bandam & Moluccas teste *Jacobo Bontio L. II. Histor. Natural. C. XVI. Castellus* eosdem Encanthide & Ægylope sæpius corripi annotavit, qui in specie sero, in glandulis istis stagnanti, debetur; idque procul dubio rursus ab aëre & victu crasso, leguminibus nempe flatulentis, allio, cæpis aliisque, oculis alias per naturam infestis.

Sic

Sic *Bontius l. c.* experientia edoctus Oryzæ largiorem uſum ſymbolum ſuum hic contuliſſe refert, ut etiam equi, eodem largius nutriti, occæcari ſoleant. Accedit quod caput & oculi præ cæteris aëris iſtius injuriis exponantur, unde facile oculorum tenerrimorum tunicæ, vaſcula & glandulæ nimium conſtringuntur, & humores in iis condenſantur, à quibus aliàs mala hæc immediate dependent. Imo & ſplendor undarum Navigantium oculis nocet, æque ac nivis, obſervante *Tavernier Itinerar. Perſic. L. I. C. II.* Cum enim viſus non niſi in receptione radiorum lucidorum conſiſtat, iique à rebus ſplendentibus fortius ad oculos reflectantur, facilè fit, quod ab iisdem quoque fibræ pupillares & ciliares, ipſáque tunica retina lædantur, eóque ipſo ſitus & puritas humorum perdantur.

Thes. XVI.

Conſulto præterimus crebras contuſiones, luxationes, vulnerationes & fracturas artuum, quæ inter tot labores & procellas quidem hic frequentiores & graviores, præterea tamen nihil peculiaris habent. Sed inſectorum meminiſſe par eſt, quibus Navigantes mirum quantum affliguntur; non pediculis ſolùm, ſed variis etiam culicibus,

bus, quantò parcioribus indumentis alternare, & corpora ſua à ſordibus mundare queunt: In multis Americæ locis reperiuntur inſecta pulicibus non diſſimilia, quæ ſub unguibus manuum pedumque ſe primum occultantes carnem & oſſa ibidem erodunt, cum ingenti pruritu, dolore & inflammatione, ut, niſi in tempore educantur, membra ipſa ſphacelata reſcindere neceſſum ſit. Ita teſtantur *hiſtoriæ Americanæ Part. III. C. IV. Dionyſ. Carl. Lib. I. C. IV. G. Piſo Hiſtor. Natur. Lib. II. Cap. XVI.* inſecta varia & maligna naves, imprimis quo æquatori propius accedunt, tam copioſe obruere & infeſtare, ut neque alimenta, neque corpora ſua ab illorum noxis & corruptione defendere poſſint. Imo nulla propemodum planta ibidem reperitur, quæ non peculiare inſectorum genus nutriat, unde mirum non eſt, quod ejuſmodi ſemina, aut vermiculi ipſi à valde ſitientibus & eſurientibus incautis, una cum alimentis & potulentis aſſumantur; Et exinde fit, quod intra carnem quorundam vermes naſcantur, quos Arabes Venam Medienſem appellant, quoniam in provincia Medina frequentius obſervantur, Teſte *VVelſchio Exercit. ſpecial. de vena Medina C. I. p. m. 39. & C. XII.* quamvis etiam in Ægypto, nec non in Inſula Ormo & Gamron apud Perſas, & apud Affros in Gumea reperiantur.

Thes. XVII.

Tandem quoque hic obſervari meretur, quod, referente *Liſtero Hiſt. A. A.* Nautas, quibus plenus victus & abundantia ſpiritus Vini in regionibus frigidis data fuêre, omnes ad unum ſubitanea & præmatura morte ſæpe extincti fuerint; idque non ſemel, ſed reiteratis ſæpius vicibus obſervatum eſſe: E contrario verò Anglos alioſque, caſu ibidem relictos, & ſola aqua miſerrimiſque offulis è balenarum reliquiis, ſitu & marcore corruptis, paratis, per novem menſes & amplius vitam ſervaſſe, & integra ſanitate ad ſuos rediiſſe. Procul dubio quod ex largo illo victu potuque ſpirituoſo, accedente imprimis tranſpiratione difficili, motus in humoribus peregrini, inflammationes viſcerum, febres acutæ aliaque mala orta fuerint; quæ à cibis tenuioribus & conſvetis, licet etiam pravis, minus metuenda.

Cap. II.

DE
Navigantium Præſervatione & cura.

Thes. I.

Tanta adeò Morborum copia eſt, quibus cum Navigantibus, ſi non omnibus, plerisque tamen quotidie, vitæ iſtius culpâ, conflictari neceſſe eſt, præter innumeros alios, quos cum aliis hominibus, extra mare viventibus, ſimul communes habent: Utrum verò rebus ita comparatis, & ab hujus ſortis hominibus, quibuscunque etiam cautelis & remediis adhibitis, præcaveri, vel præſentes jam curari queant, non immeritò quis dubitaverit. Vidimus enim, omnes iſtos Claſſicorum morbos ab illorum potiſſimum in diæta erroribus dependere; quos tamen evitare, & meliores vivendi rationes ipſis præſcribere, fortè inutile, & ad rationis figmenta pertinet: Quando aliàs quidem facilius eſt, alimenta & medicamenta optima, cuivis ægrotanti proficua excogitare & præſcribere, quàm comparare, vel comparata etiam ab ægris ritè admitti, & admiſſa tandem, ob innumera impedi-

 pedi-

pedimenta intervenientia, ſperatum effectum conſequi; Id certè multò magis in navibus, inter tot ærumnas, anxietates, intempeſtates aliaque incommoda metuendum. Nuſpiam hic tuta fides, nuſpiam minus, quàm in Caſtris, & multò minus in Navibus exactum & debitum rerum non-naturalium regimen obſervare licet; ubi ſæpiſſimè neceſſitas, durum illud telum, cogit, aëris cujuscunque injuriis ſe exponere, cibum quemcunque, etiam duriſſimum, craſſisſimum, & eſui prorſus ineptum, ad ſedandam famem, aquaſque impuriſſimas, æſtum ſitimque ſedandi cauſa, avidiſſimè haurire; per multos dies noctéſque vigilare, & abſque omni remiſſione corpus defatigare; perpetuò inſuper inter vitæ ſpem mortiſque metum, tanquam inter ſacrum & ſaxum hærere: Et quis omnes moleſtias, Navigantibus quaſi proprias, enarrare poſſet?

Thes. II.

Nihilo ſecius tamen his omnibus in tantum, ſi non in totum remederi licebit: Poterit omnino, ſive ante ingreſſum in navem, ſive etiam aliis temporibus, conceſſa aliquali quiete, & favente cœlo, medela aliqua afferri; qua collectæ aliis temporibus impuritates, ceu ſemina futurorum morborum, vel jam præſentium rurſus eliminantur,

tur, temperies humorum viſcerúmque tonus reſtituitur & conſervatur: Sic omnino aër craſſus, humidus, uliginoſus igne ſolùm accenſo, vel ſuffumigiis è pulvere pyrio, ſuccino, maſtiche, thure, tabaco, baccis juniperi & ſimilibus; nimis verò calidus & ſqualidus ad minimum linteis madefactis in conclavibus corrigi poterit: Pariter ab aëre nocturno corpus, in primis caput magis muniri, &, ne tranſpiratio ipſi debita prorſus inhibeatur, ſæpius fricando caveri poteſt.

THES. III.

Si res anguſta, uti in navibus non rarùm, cibis eſui ineptis & minus ſalubribus veſci cogit, tunc tamen in his modus & mediocritas obſervari poterit: Edendum ipſis tantum ut vivant & famem ſedare poſſint, quo ipſo etiam cibi crudi à ventriculo ſuperantur: Quid quod conſvetudo, veluti altera natura, faciat, ut iisdem minus noceat; Licet enim cibi ejusmodi duriores aliis advenis minus conducant, & graviſſimos ſæpe morbos in iis excitent; aliis tamen, huic vitæ generi adſvetis, minus nocent, imo magis proſunt, quâm teneriores: æquè ac illi, qui juxta *Hippocrat. Sect. II. Aphor. XLIX.* ſolitos labores perferre conſveverunt, etiamſi invalidi ſint, aut teneriores, eos tamen facilius

 cilius

cilius ferunt, quàm qui non adſveti, quamvis robuſti & juvenes; vel noxa exinde contracta medicina convenienti, in tempore exhibita, corrigi poterit. Priuſquam mari te committas, monuit jam tum *Avicenna Lib. I. Fen. IV. S. V. Cap. II.* conducit, ut corpus moderatè evacues, cum non expediat, corpore repleto in vias iſtas ire: Deinde præſtat, per aliquot dies parcius & moderatius cibo potuque uti, & ventriculum confortantibus euporiſtis, e. g. micâ panis, vinô odorifero conſperſa, reficere, niſi alia adhuc medicamenta in promptu ſint: Si mare ventis agitatur, fluctibúsque exaſperatur, ſobrius quoque vivere conducit; ſi tranquillum liberalius, ubi digeſtiones minus turbantur & melius ſuccedunt: Atque ſic in reliquis ſanitatis ſtudioſi ſibi omnino proſpicere poſſunt & debent, quantum quidem loci temporisque ratio permittit.

Thes. IV.

Sed videbimus jam, an & quibus remediis morbi antea enumerati imminentes, aut jam præſentes, curari queant: Inter quos præcipuum omnibuſque ferè Navigantibus communem, nauſeam & vomitum eſſe antea vidimus: Talem verò, ſive ab agitatione iſta inſolita in fluctibus aquarum

rum tantum, ſive etiam à terrore, ipſiusque Navigantis cacochymia & debili ventriculo oriatur, primis quidem diebus haud coërcere, quin potius promovere expedit, quoniam eodem, veluti criſi ſalutari, impuritates ventriculi & primarum viarum, dudum collectæ, commodè evacuantur, eóque ipſo febres & plurimi alii morbi imminentes avertuntur, aut jam præſentes abiguntur: Imo, urgente nauſea inani, & præſentibus indicantibus, vomitorium blandum exhibere nihil impedit: Quodſi verò diutius protrahatur & dolorem faciat, majori omnino induſtria curetur, neceſſe eſt, nè ventriculi tonus planè deſtruatur, aliàque plurima mala exinde conſequantur. Declinandus, quantum fieri poteſt, omnis metus; & nè à vaporibus fœtidis, in navi frequentibus, afficiatur æger, in carina ejus ſudo cœlo ſedeat, nec tamen undas fluctuantes attentis oculis adſpiciat. Illi, qui in mari navigant, monet *Celſus Libr. I. Cap. III. & nauſeâ afficiuntur, ſi multam bilem evomunt, abſtinere cibo debent, vel parcius eodem uti: Qui verò pituitam acidam effundunt, utique cibum, ſed leviorem ſveto capere poſſunt:* De cætero in promptu ſint, quæ ventriculi & reliquorum viſcerum tonum corroborant, medicamenta tam interna, quàm externa: Ex illis Elix: ⊕l. Mynſ. vel alia ejusmodi Eſſentia balſa-

balſamica, Theriacal. Menth. Abſynth. comp. Lign. Aloës Balſ. vitæ, Tragæa aromatica cum Maſtiche, Thure, Confect. & Morſuli de hiacynth Cydoniat. ▽a theriacal. cinam. cydon. maſtichin. & ſimilia; Aliàs quoque ipſam ▽am maris mihi aliisque profuiſſe expertus ſum, ſecundum conſilium *Scholæ Salernitanæ:*

Nauſea non poterit quenquam vexare Marina,
Undam cum vino mixtam qui ſumpſerit ante:

Extrinſecus verò Empl. aliquod ſtomachal. de tacamahac. de cruſt. pan. diaphænic. vel etiam Sacculi ex abſynthio, mentha, caryophyllis, N. Moſch. maſtich. in vino cocti & calide applicati, officium facient.

THES. V.

Talia etiam in Diarrhœa aliiſque alvi fluxibus, licet cruentis, proderunt, quibus, ſi gravitas mali urget, plura adhuc è Pulv. bezoard. Sennerti, pannon. rubr. Stegnot. Guttm. Spern. Croll. Sangv. dracon. Catechu, Spec. d. hiacynt. terr. ſigill. bol. armen. unicorn. foſſil. parata, & cum Theriac. cœleſt. vel Laud. op. pro neceſſitate aucta, addi poterunt: In Dyſenteria verò, etiamſi contagioſa, præmiſſa debita abſterſione cum Rhabarbaro, vel potius Ipecacuannha, pulverem euporiſton è

gumm.

gumm. arab. & tragacanth. nec non oleum olivarum & lini largiter in juſculis datum maximè proficuum eſſe experti ſumus; modò caveatur ſedulò in omnibus ejuſmodi fluxionibus curandis, nè ordo invertatur, & adſtringentia, ubi potius laxantibus & abſtergentibus opus erat, dentur, & vice verſa. Sæpius enim mala hæc à totius corporis cachexia dependent & foventur, cui ante omnia proſpiciendum, indeque potius aperientia, evacuantia & alterantia, quæ cujuſvis ægri conſtitutioni exacte conveniunt, adhibenda: Imo quando febris, vel ſolùm debita ſanguinis motio & evacuatio inhibita, venæ ſectio in ſubſidium trahenda. Et quoniam præcipuum curæ momentum aliàs in quiete & libera tranſpiratione conſiſtit, eædem quoque, quantum quidem hujus vitæ locique ratio admittit, omni ſtudio commendandæ & procurandæ.

THES. VI.

Quodſi verò, uti inter Navigantes non raro fit, ob continuos vomitus, vel abuſum rerum adſtringentium, vini aduſti, vel alius, nec non panis biſcocti nimium exſiccati, & ſimilium, aut etiam ob defectum potus neceſſarii, alvi adſtrictiones, non minus valde pernitioſæ, indeque ventris inflationes, cardialgia, tormina & paſſiones colicæ &

iliacæ oriantur, vel ſolùm imminere videantur, tunc omnino in tempore de illorum quoque medela cogitandum. Si potus deficiens, vel corruptus in culpa, idem, quantum poſſibile, coctione & digeſtione cum pane, C.C. uſto, raſura liquiritiæ, ſaſſafr. paſſulis, ſem. aniſ. coriandr. nec non præcipitatione & filtratione, addito inſuper ∽u ⊕. ⊕l. vel ⊖is dulc. Clyſſo mineral. ſimplici & alkal. vel ſimili corrigatur, ac de cætero diæta magis humectans, è juſculis & pulmentis commendetur; aut ſi hæc non ſufficiunt, alvus Pilulis, ⊖ibus vel Elixiriis abſterſivis moneatur; cui fini in caſu neceſſitatis etiam clyſteres domeſtici, è ſola ∇a ⊖ſa cum butyro, oleo communi, vel lini parati ſufficere poſſunt.

Thes. VII.

Ita cum fieri non poſſit, quin inter vomitiones & diarrhœas, vel etiam alvi adſtrictiones, ventriculi imprimis tonus maximè debilitetur, indéque cruditates, febres aliaque mille mala excitentur, ejuſdem quoque rationem & curationem habere convenit: Eóque fine, præter priora, adhuc alia ſtomachica euporiſta amara & balſamica, e.g. Eſſ. Abſ. comp. Menth. Zedoar Gentian. Helenii, Trifol. aqvat. Cochlear. & ſimilia proderunt: Et,

ne

ne alimenta illa duriora minusque salubria adeo nocere queant, monendi sunt teneriores, his minus adsveti, ut iisdem parcius vescantur, ac digestionem eorum debitis adjumentis & condimentis ex arantiis, limonibus, capparibus, malis citri & cydoniis conditis, vel confectis, item - vino generoso, spiritu vini & similibus, quæ aliàs in navibus non facile deficiunt, adjuvetur & promoveatur.

THES. VIII.

Atque hæc omnia licet in locis illis maritimis & navibus omni sollicitudine observentur, tamen non raro contingit, quod inter Classiarios, non solùm ob alimenta & digestiones eorum pravas, sed in primis etiam aëris subitaneas & ferè momentaneas, indeque transpirationis mutationes, febres omnis generis oriantur; ubi ergo ante omnia rursus ad causas illas specialiores & manifestiores respiciendum, ut, quantum fieri potest, in tempore remediis debitis resistatur, iisque modò evacuantibus vomitoriis, vel per inferiora purgantibus, modò alterantibus & antifebrilibus selectioribus, facilius hic locorum parabilibus: Quo nomine omnino è vomitoriis ♀rus emeticus & Radix Ipecacuannha, è purgantibus Gialappa, Rhabarbarum, Mechoacanna, Scammoneum, Folia Sennæ & illis præpa-

rata selecta: Ex alterantibus verò & antifebrilibus ⊖ia plantarum, ⦶. depurat. camphorat. ♁tum, ⊕latum, ♀atum, ♁ diaphoreticum, Bezoardicum minerale ſ. & ♂le, ♃le, Magneſia alba, C. C. pptum, Mater perl. Corall. Lap. ♋. pulv. Conchar. Cort. Chin. Chaquirillæ, Lign. Colubrin. Fraxin. Miſtura S. R̅a. bezoard. ſ. & camphorata, Eſſentia febrifug. uſitata, Abſynthii c. Card. Bened. Centaurii, Gentianæ, Cort. Chinæ, Chaquirillæ, ⁓us bezoard. C. C. ⦶ dulcis aliaque, & pro indicantium ratione magis compoſita commendari merentur: Vel ſi plane miaſma malignum & contagioſum, uti ſæpe fit, id requirit, etiam alexipharmaca alia, ratione & uſu comprobata, Lapis bezoard. oriental. & occident. Pedro del Porco, Margarit. Pulv. Cephal. Michaël. Marchion. Pannon. rubr. Spec. de hiacynth. & alia appropriata addi poterunt. Neque Venæ Sectio, ubicunque indicantia ejus adfuerint, nec contraindicantia graviora disſvaſerint, omittenda, imo pro neceſſitate aliquoties repetenda. Utrum verò eadem abſolutè & in omnibus, maris culpa febricitantibus, conducat, uti quidem Medicus Angliæ celeb. *D. Cockburne Tract. d. Affect. marinis* cenſet, omnique induſtria commendat, non facilè ſvaſerim: Etſi enim ea ipſa vaſa ſangvifera inſigniter depleantur,

inde-

indeque ventilatio & tranſpiratio, in maritimis locis, ob aërem adeo craſſum & frigidum, aliàs maximè impedita, promoveatur; propterea tamen nihil horum efficiet, ubi defectus ſangvinis, & ejus loco potius ingens cacochymia viſcida, phlegmatica, auſtera, viſcerum labes inveterata, virium lapſus aliaque contraindicantia obſtant. Paucis; febres omnes ſunt incipientes criſes, qua cujuslibet ægri natura impuritates, in ſangvine & aliis humoribus collectas, proprio conatu ſeparare & excludere nititur; unde ſemper cavendum, ne criſis illa, ſive ad evacuationem, ſive ſolùm translationem materiæ morbificæ tendat, quocunque modo inhibeatur, quin potius, ſi conatus bonus & conveniens, promoveatur, ſin minus, tamen corrigatur & dirigatur. Neque tantum ſedulo caveatur ne evacuationes, vel ſolùm translationes criticæ, quocunque modo impediantur, ſed nec aliæ præpoſtere & contra naturæ conatum excitentur: Hinc febrium intermittentium paroxyſmi & exacerbationes, imprimis in cachecticis, non ſtatim ſupprimendi, quin potius ad dies aliquot permittendi; adhibitis interea alterantibus & aperitivis, donec fomes febrilis ſatis digeſtus & evacuatus fuerit. Habent enim febres hæ communiter, præter labem ſangvinis reliquorumque hu-

 morum,

morum, adjunctas infirmitates ventriculi aliorumque viſcerum, unde quicunque, non ſatis repurgatis humoribus & viſceribus, ſtatim ad abſorbentia & adſtringentia confugiunt, ſæpius ex leviori febre graviorem, diuturnam, hecticam & cacheoticam, alioſque plurimos morbos ſibi fabricant: Obſervavimus tamen quoque purgantia & vomitoria fortiora, etiamſi præſervationis gratiâ inſtituta, has febres potius excitaſſe quam curaſſe, niſi ægri temperamentum, naturæ ipſius conatus, aliæque circumſtantiæ obſervatæ fuerint. Pariter febres continuæ omnes ad excretiones & depurationes ſangvinis tendunt, ſive ſubitaneas, per exanthemata varia, ſive ſucceſſivas, per ſudores, diarrhœas, hæmorrhagias aliaſque evacuationes; ubi natura ægri in conatibus ſuis nunquam impedienda, neque præter neceſſitatem medicamentis cumulanda, ſed ſolum dirigenda, vel corrigenda; id quod etiam in febribus malignis & contagioſis, ipſáque peſte obſervandum.

THES. IX.

Quod verò Scorbutum, maritimis præ omnibus aliis morbis vernaculum & endemium, attinet, Claſſiarios ab eodem defendere quidem difficillimum omnino, imo vix poſſibile videtur, quamdiu in aëre iſto turbido, craſſo multiſque efflu-

effluviis aquoſis, ſalinis, imo putridis ab ▽is non ſolum, ſed & cadaveribus aliiſque ſordibus prægnante, degunt, quamvis reliqui in diæta errores & delicta fortè evitentur: Attamen his quoque in tantum, ſi non in totum remederi licet: Corrigi poteſt aër vel ſolo fumo tabaci, qui eliciendæ ſimul humiditati ſuperfluæ & ſalivæ vitioſæ corrigendæ apprimè confert; modò temperamenti, conſvetudinis aliarumque circumſtantiarum ratio habeatur, & exceſſus omnis evitetur: vel ejus loco etiam ſuffimigia è ligno & baccis juniperi, thure, maſtiche, ſuccino & ſimilibus ſubſtituantur. Ita ▽æ & cereviſiæ malæ notæ, impuræ, uti ſupra jam monuimus, coquendo, filtrando & præcipitando, imo herbis antiſcorbuticis affundendo, commodè corriguntur: Sic panis mucidus exſiccatione, contuſione & cum ſeminibus aniſi, fœniculi, coriandri, carvi, baccis juniperi permiſtus; carnes nimium ſalitæ & fumo induratæ, ante coctionem in ▽a dulci ſatis maceratæ, emollitæ & lotæ minus nocent: vel ſi hæc non ſufficiunt, in promptu quoque ſint præter univerſalia evacuentia, medicamenta antiſcorbutica, modò calidiora & volatilia, modò magis temperata, cujuſvis ægri temperamento & texturæ apta, quibus aliàs loca maritima præ cæteris ex providentia Divina gaudent.

dent. De Grönlandia notiſſimum eſt, inquilinos & advenas ibidem Scorbuto tam violento infeſtari, ut vix ullus ab eodem immunis viveret, niſi remedia quoque inquilina & optima, Cochleariam, Becabungam, Acetoſam, Trifolium fibrinum aquaticum, Naſturtium, Fumariam, Hypericum, Helenium, Chelidonium minus, Pimpinellam, Centaurium, Abſynthium, Chamædrin, Chamepytin, Raphanum ruſticanum & ſimilia haberent, & uſu eorum quotidiano ſe ab eodem præſervare & munire poſſent. Sic pleræque herbæ, quæ ſolo noſtro emergunt, inquit Magnus noſter *Bartholinus*, *Patriæ noſtræ immortale Decus Lumenque*, *Actor. Hafnienſ. Vol. III. Obſ. XXXVIII.* aliquid alexipharmacæ, contra inquilinam ſcorbuti labem, ſecum vehunt; è quibus etiam ▽am antiſcorbuticam egregiam Celeberrimus *Olaus VVormius* compoſuit, quæ adhuc in officinis ibidem proſtat, multorum votis expetita & uſui maximè probata: Ad cujus igitur imitationem ex iisdem plantis etiam Eſſentiæ, Extracta, Decocta & Infuſa, loco Theæ orientalis, pulveres aliáque facili negotio parari, cum aliis componi, & non ſolum cujuſvis ægri temperamento, ſed palato etiam adaptari poſſunt: Sciendum præterea, quod, uti aliàs, ita quoque in mari verſantibus, non eadem omnibus

bus medicina ejusdemque doſis conveniat; quoniam in his humores communiter magis craſſi, viſcidi & auſteri, & corpora ipſa firmiora magiſque conſtipata, difficilius omnino à medicinis moventur & alterantur, niſi doſis, ſive alterantium, ſive purgantium, ad tertiam uſque partem augeatur, uti noſtrates Medici toto die experiuntur, & quoque Illuſtris Admiralis Danicus NICOLAUS JUEL, cum poſt glorioſa prælia navalia in Mari Balthico Hafniam reverteretur, eoſdem ſerio monuit.

THES. X.

Atque his obſervatis, etiam reliqua mala, aſthma ſcorbuticum, colica, iliaca, nephritis, arthritis, tumores, ulcera, ſtomacace aliaque ex hoc fonte promanantia, ſi non penitus & in omnibus Claſſiariis præcaveri, maximè tamen mitigari, & facilius longe curari poterunt. Soli certè ſucci plantarum modò laudatarum, recenter expreſſi, & cum potu ordinario, vel juſculis permiſti, nec non plantæ ipſæ ibidem frequentes & recentes, imprimis Trifolium illud aquaticum, Becabunga, Acetoſa, Sedum minus ſ. Herba vermicularis, Cochlearia & Naſturtium aquaticum, loco Theæ infuſa, æquè ac Decota lignorum pere-

grinorum uſitata, aliàs non immeritò in his affectibus tantopere laudata, larga ſua humiditate, non ſolum omnia vaſa, etiam tenuiſſima, pervadunt, viſciditates & ⊖ia illa peregrina diluunt, abſtergunt & per vias ſecretorias expediunt, ſed etiam partibus ſuis balſamicis tonum viſcerum omnium corroborant, eorundemque digeſtiones & ſecretiones egregiè promovent, præcipuè ſi, pro neceſſitate & conditione ægrotorum, etiam alia adjuvantia, abſorbentia, Cinabarina, ♁ta, ⊕ata; item volatilia ♎us C. C. Viperarum, Bezoard. Buſſ. ⊖♓ci aniſ. Gummi ammon. Cochlear. Aſthmat. Mich. Aperit. Penoti & ſimilia adduntur & interponuntur. Extra mœnia noſtra Havnienſia, & ubique ferè in triviis, naſturtium illud ſylveſtre, ſive thlaſpi modo laudatum in tanta copia provenit, ⊖e vol. balſamico & antiſcorbutico egregio præditum, ut noſtrates Medici jam tum priori ſeculo A. M. DC. LXXII. è ſola hac planta ♎um quendam eſſentificatum, ope Dn. Beckeri Pharmacopei quondam peritiſſimi & curioſi, compararint, magni uſus, de cujus virtutibus ſupra laudati *Thom. Barthol.* encomium inſtar omnium eſt, quod in *Actis Hafnienſibus*, reperitur, quando inquit: *Novum illud & maximè utile pharmacum ſcorbuticis præſcripſi nuperrimè, quo cum voluptate uſi, commodum non leve experti ſunt.*

ſunt. Exhibui verò cum ∇a antiſcorbutica B. noſtri Dn. Olai VVormii, quæ in officinis noſtris proſtat, reliquisque palmam præripit: In binis Scorbuticis Prottenius quoque medicamenti efficaciam deprehendit, & poſthac plurimorum experientia nobilitabitur: DEO ſit laus pro Medicinæ domeſticæ incremento. In Grönlandia Cochleariam & Acetoſam, quæ duæ plantæ imprimis in monte, urſorum dicto, ibidem conjunctim & tam copioſe creſcunt, ut greſſus viatorum impediant, cum Rhangiferorum aliarumque avium carne recenti & avenacea, vel hordeacea ptiſana coquunt, ejuſque brodii, his herbis antiſcorbuticis conditi eſu ita alvum laxari dicitur, evacuatis humoribus corruptis, ac ſi medicinam catharticam hauſiſſent, cum ſubitanea remiſſione omnium ſymptomatum.

THES. XI.

Quodſi tamen ſymptomata quædam graviora propriam ſimul curam urgeant, ex iiſdem plantis inquilinis parata remedia, ſi alia deficiunt, ſæpe ſufficiunt: Sic ad gingivarum putredinem, pleriſque communem, inhibendam egregiè prodeſt frequens collutio & abſterſio oris & faucium cum decocto abſynthii, ſcordii, cochleariæ, vel quod melius, ſedi minoris cum ipſa ∇a marina parato, & melle ro-

 ſarum

ſarum arbitraria quantitate edulcorato: Idem decoctum ſedi iſtius cum cereviſia paratum, præter uſum internum, etiam extrinſecus applicatum, ſcabiem & ulcera ſordida tibiarum egregiè abſtergit & conſolidat: Immo contracturis artuum medetur, fomenti loco uſurpatum.

THES. XII.

Sic Hæmorhoidum tumores ferventes, mali ſcorbutici proles, præter curam iſtam internam, ſæpe quoque externam, eamque ſubitaneam ſibi poſtulant: Quo fine, præmiſſis quidem univerſalibus, in tempore, antequam inflammatio & exulceratio eorum accedit, etiam extrinſeca lenientia & diſcutientia Unguent. de Linar. de Lithargyrio, Camphor. alb. Populeum; oleum Scorpion. Lini, Lilior. albor. Mucilag. Gummi tragacanth. Cydon. Vitell. ovor. Butyr. non ſalitum & ſimilia adhibere convenit; præſente verò jam inflammatione, præmiſſa, ſi opus, Venæ ſectione, à pinguibus abſtinendum, adhibitis eorum locô fomentationibus, magis diſcutientibus, ex decocto Scordii, Ruthæ, Flor. Sambuc. Verbaſc. Chamæm. Sem. Lini parato, & cum Spiritu Vini camphorato aucto; vel ſi tumores planè ad exulcerationem tendunt, quod tamen omni modo, quantum poſſibile, inhiben-

hibendum, etiam linimenta abſtergentia e. g. diapompholog. oleum momordicæ genuinum, Sacch. & Magiſt ♄ ☿ius d. Lap. calamin. & ſimilia in ſubſidium trahenda.

THES. XIII.

Sed hic quoque in tempore cogitandum, ut frigoris inclementia omni modo arceatur: Corpus, in primis quoad extrema, probè muniendum, quo fine Mindererus in Medicina ſua militari pelles leporinas ab experientia valde commendat:釘Internè verò ipſa antiſcorbutica, antea commendata, maximè Allium, Naſturtium, Thlaſpi, Cochlearia, Raphanus ruſticanus, Vinum, vel [illegible]us ejus, uſus nicotianæ & ſimilia præſervant, calorem internum augendo, ut frigoris vis eò minus lædere poſſit: Ideo etiam, ſæviente bruma, uti aliàs, ita hic in primis minus tutum eſt, ſub dio quieſcere & dormire, licèt laſſitudo & ſomnus quàm maximè urgeant; quoniam obrepente ſomno, ob remittentem elaterem ſuccorum, calor ſimul remittit. Jam tum verò ab eodem læſi caveant, nè membra frigore tacta igni admoveant, quin potius actu frigida, aquam frigidam, nivem, glaciem raſam & ſimilia, cum frictione diligenti, applicent, adhibitis ſimul internè reſolventibus balſamicis, quibus

motus & transpiratio humorum debita restituitur & conservatur: Quo fine etiam R̅æ bezoard. camphor. Mistur. s. vel Ess. Theriac. Myrrh. Succin. bals. -o-us C. C. bezoard. Balsam Vitæ aliaque medelam præstant: Ubi vero membra jam tum exulcerata, tum putredini resistentia, abstergentia & exsiccantia, e. g. Decocta Ruthæ, Scordii, Absynthii, Sem. urticæ, avenæ; Spiritus Vini Camphor. Oleum Lauri, Ceræ, Ungv. de Rapis Myns. Diapomphol. ♄nin. &c. in subsidium trahenda,

Thes. XIV.

Sic oculorum ex frigore, vel splendore ▽arum, imminens periculum averti debet & potest, si illi panno quodam tincto retiformi, vel paropiis vitreis ab istis injuriis muniuntur, quod militibus in expeditione Cyri maximè profuisse, *Xenophon Lib. IV. Hist.* meminit: Et incolas rupium Regni Tibet hoc ipso remedio adversus cæcitatem se defendere *Nierenbergius Histor. Nat. C. LXIX.* refert. Sed tamen ante omnia etiam alimenta illa, à quibus oculos maximè lædi, supra observavimus vitare convenit: læsione jam tum facta, cura ad injurias istas marinas in specie dirigenda, & quidem in frequenti illa encanthide, ægilope & an-

gilope eò laborandum, ut, præmisſis & interpoſitis univerſalibus antea laudatis, ſeri iſtius vitioſi, viſcidi & ſalſi affluxus ab oculis arceatur, ſtagnans ibidem diſcutiatur, & tenerrimis aliàs glanduloſis membranoſiſque partibus naturalis temperies & robur reſtituatur: Cui uſui Collyria magis exſiccantia è Lap. Calaminari, Tutia, Sarcocolla, Aloë, Myrrha, Sangvine Draconis, Thure, Maſtiche, Camphora &c. præparata egregiè ſatisfaciunt; & ſi alia adhuc ſymptomata concurrunt, plura quoque remedia à prudenti Medico facilè addi poſſunt.

THES. XV.

Quod verò læſiones à vermibus attinet; Inſecta, pulicibus ſimilia, declinari poſſunt, pedes tibialibus calceisque probè muniendo, vel etjam Decocto Abſynthii, Scordii, allii, Spiritu Vini camphorato abluendo; aut ſi nihilominus irrepſerint, eadem ſtatim eruenda, & loca læſa oleo therebinthinæ, lauri, ſpicæ, picis, vel pingvedine piſcium illinenda: Sic Dracunculi, quos in Guinea Ickon appellant, cautè educendi ſunt, ne retrocedant, vel rumpantur, quem extrahendi modum & inſtrumenta cum omnibus circumſtantiis, & requiſitis videre licet apud *Velſchium l. c. & O. Dapper Afric. p. m. 462.* Ad arcendos pediculos ſufficere

cere itidem poteſt Allium, ob cujus uſum largiorem Judæi, ut ut aliàs ſordidis veſtimentis incedant, nec eadem frequenter mutent, tamen ab iisdem rarius, vel nunquam afficiantur. Alias verò ab ejuſmodi inſectis etiam defendunt induſia in ipſa aqua marina lota & exſiccata, nec non Camphora de collo ſuſpenſa, Crocus ſacculo incluſus & ſub axillis geſtatus; vel, qui omnibus aliis præſtat Mercurius vivus, in Ungventi formam redactus, & veſtium plicis illitus.

Thes. XVI.

De cætero non rarò contingit, quod Navigantibus famem ſitimque diutius perferre neceſſitas & inopia imperet, quarum tamen aliqualis medela invenienda; atque tunc omnino, in defectu aliorum, latrantem ſtomachum aliquamdiu ſedare poteſt cruſta panis cum ſale & allio trita, particula Theriacæ per intervalla cum Spir. Vini ſumpta, vel hauſtus ſolius ſpiritus Vini, aut vini generoſi, ſi haberi poteſt, nec non Nicotiana non per fumum ſolum, ſed maſticationem uſurpata, utpote quibus non ſolum menſtrui ſtimulantis acrimonia corrigitur, ſed & vigor ſuccorum & robur ventriculi conſervatur. Aſiaticis in hunc finem Opium familiare eſſe expertus ſum:

Ita

Ita ad ſitim ſedandam faciunt Succi Berberum, Ribium, Conſerva roſarum ⊕lata, Citri, acetoſæ & ſimilia, vel ſolùm Nitrum ejusdemque locô pulveris pyrii particula, lingvæ ſiticuloſæ impoſita; item Paſſulæ minores majoresque, liquiritia in ore contenta & maſticata: Imo globuli plumbei in ore verſati, alliciendo ſalivam, ſitim quodammodo tollunt: Quamvis, uti ſupra jam monuimus, etiam aquæ impuræ decoquendo cum pane toſto, C. C. uſto, Corticibus Citri, arantiorum, Rad. angelicæ, pimpinellæ, carlinæ, Semine aniſi, Coriandri aliisquè quodammodo corrigi & locô potus, in caſu neceſſitatis, inſervire queant.

THES. XVII.

Vidimus quoque ſupra, quanta ſæpius ſollicitudine, angore, terrore & metu tententur Navigantes, imprimis novitii minusque adſveti, ut non ſolum tremore cordis, totiusque corporis motibus ſpasdicis & lipothymiis corripiantur, ſed parum abſit, quin præ mœrore & deſperatione animam effundant; ubi omnino remedia tam interna, quàm externa, in promptu ſint, neceſſe eſt, quæ vires langventium ſubito recreare, aliaque exinde oriunda mala avertere ſufficiunt. Quo fine quidem ſolùm vinum generoſum, acetum, ▽æ

apoplecticæ, carbunculi, cinamom. Balſ. vitæ, ⊖ vol. C. C. oleoſum & ſimilia conducunt.

THES. XVIII.

Atque hæc ſunt, quæ ſpeciminis hujus loco in compendio afferre viſum fuit; antequam verò colophonem imponimus, paucis adhuc meminiſſe juvabit, utrum Navigatio Phthiſicis aliisque ægris curandis, medicinæ loco, inſervire poſſit, uti quidem latinus noſter *Hippocrates Celſus L. III. C. XXII.* innuere videtur. *Si mali plus eſt*, inquiens, *& vera phthiſis, inter initia protinus occurrere neceſſum eſt, neque enim facilius morbus, cum intraverit, evincitur: Opus eſt, ſi vires patiuntur, navigatione, cælique mutatione, ſic ut denſius, quam id eſt, ex quo diſceſſerit æger, petatur. Ideoque aptisſimè Alexandriam ex Italia itur: Si id imbecillitas non ſinit, nave tamen non longè geſtari commodisſimum eſt; Si navigationem aliqua res prohibet, lectica, vel alio modo corpus dimovendum eſt:* Quo etiam pertinet exemplum ægri, cujus meminit *Baglivius Oper. Pract. p. m. 387.* qui Romæ ad Forum Boarium, in Velabro aſthmate, ad phthiſin vergente, laborabat, irritis omnibus remediis, Neptunum conceſſit tringinta circiter ab urbe lapide: Ille, quamdiu ibi degit, & marinum aërem hauſit, melius ſemper valuit, quam primum verò domum rediit, ſtatim & ſi-

ne mora aſthmate aliisque ſymptomatibus fuit correptus, donec aërem marinum denuo inviſerit. Verùm intelligenti facilè liquet, Celſum non tam navigationem ipſam, quàm loci & aëris minus ſalubris cum meliore mutationem ægris phthiſicis commendare; cum enim aër in Italia ſæpe tenuior & acrior pulmonibus læſis exulceratis minus proficuus ſit, ejuſdem loco non immeritò ſicciorem illum & balſamicum Ægypti, utpote qui ichoreſcentibus pulmonum ulceribus conſolidandis apprimè conducit, præferebat & commendabat; quorſum etiam ægri iſtius loci navigatione non adeo longinqua, & per mare quietum pervenire facile poterant: Qua de cauſa jam olim etiam Medici ægros phthiſicos & hæmoptycos verſus Ægyptum & Alexandriam mittebant, teſte *Plinio L. V. Epiſt. XIX.* Ita memini Virum quendam generoſum in patria mea, referente O. Borrich. in Act. Hafn. Vol. III. Obſ. 47. ex infelici fractura cruris fiſtulam, perpetuo ſtillicidiô valde moleſtam, nullisque remediis ſanabilem contraxiſſe, qui vero in Hiſpaniam, negotiorum cauſa, miſſus, toto ſexennio, quô Madritii, ſubſtitit, nihil amplius mali hujus ſenſit, donec Hafniam rediret, ubi fiſtula paulatim rurſus aperta more veteri ſtillare cæpit. Et hæc procul dubii ratio eſt,

 quod

quod Navigantes ſymptomatibus ſcorbuticis miſerrimè vexati in Inſulis Oceani ſ. Helenæ & Bormudes dictis, ſubito & ſponte ſua reconvaleſcant: Alias quidem ſolùm motiones corporis decentes mirum quantum ad ſanitatis non ſolum conſervationem, ſed etiam reſtitutionem facere, quilibet novit, ita multò magis peregrinationes, & cum illis cœli tempeſtatum, alimentorum, curarum aliorumque cum melioribus mutationes, quibus corpus animusque ſimul recreantur, uti videre eſt ap. *Hippocr. L. IV. Epidem. S. V. T. XIX. Galen. L. d. uteri cura. Seneca d. Tranquill. anim. Cap. XV.* Nè commemorem, quod crebris vomitibus in mari impuritates primarum viarum evacuentur, & hac ratione à variis morbis interdum liberentur.

Thes. XIX.

Tandem & hoc monendum, nè exeuntes è navi ſtatim quieti nimium indulgeant, quin potius motionibus, hactenus ſvetis, alia corporis exercitia ſubſtituant, donec debita ejuſdem tranquillitas ſua ſponte ſenſim redeat. Neque tutum eſt, corpus cibo, potuque, licèt optimis, nimium replere, ob mutationem ſubitaneam, quæ naturæ minus convenit, indéque ſemper periculoſa obſervatur: Tantum hac vice.

S. D. G.

